

Sola v nevarnosti.

„Tovariš“ je o tem priobčil že dva članka. Da bo obveljalo „Tres facit collegium“ — naj priobči še tretji članek.

Naš krajni šolski svet je na znani razpis c. kr. dež. šol. sveta glede olajšave šol. obiska zaradi poljskih del sklenil to-le:

1. Ponavljalna šola preneha za čas vojne.
2. Vsakdanja šola ima normalno šolsko leto, a se skrči na dopoldanski pouk od 8.—11. ure, da morejo učenci priti do 12 ure domov in potem popoldne lahko pomagajo pri poljskih delih.
3. Nemščina se obvezno poučuje po dve uri na teden, ženska ročna dela pa po eno uro. Neobvezno se pa poučuje nemščina od 11.—12. ure tiste dni, ko se ne poučuje obvezno. Telovadba in petje odpadeta. Po potrebi se skrči tudi pouk v risanju in pisanju, nikakor pa ne v računstvu in učnem jeziku.
4. Ti sklepi stopijo takoj v veljavo. Pripominjam, da je te sklepe storil kr. šol. svet na prav demokratiški podlagi. Sklicali smo sestanek s starši, da povedo svoje misli in želje. Tega shoda se je udeležilo nad 100 očetov in mater. Govorili so i predsednik kr. šol. sveta Suhadolnik, podžupan Gv. Turšič, župnik Valentin Kajdiž in podpisani vodja šole, ki sem stavil konkretne predloge. Po shodu me je naprosil predsednik kr. šol. sveta, naj za sejo kar spišem formulirane predloge. To sem storil, in predlogi so bili soglasno sprejeti in takoj uveljavljeni.

Za naše razmere je to najboljša rešitev: Otroci ostanejo v stiku s šolo in se v glavnih predmetih uče naprej, kar je danes še bolj potrebno, kot kdaj poprej. Poleg tega so pa popolnoma popolnoma na razpolago za domače delo.

Borovnica, 24. aprila 1915.

Janko Žirovnik.

Pisatelj prvega članka pod tem naslovom, ki smo ga priobčili v 7. številu, odgovarja tovarišu Črnagoju na njegov članek, objavljen v 8. številu, tako-le:

Tovarišu Črnagoju ni vseh predlog, naj bo pouk ob deževnih dneh, ker tako nereden pouk ne more prinesiti uspehov. Posledica bo padanje zaupanja do šole in učiteljstva. Res, pozitivni uspehi so nemogoči, priznam in sem tudi že priznal v svojem dopisu — vsekakor samo med vrsticami. Tam trdim, da je prva dobra posledica pouka ob deževnih dneh: Otroci ne bodo nikdar dolgo časa brez stika s šolo. — S tem je povedano po priliki vse.

Poznamo mladino. Imeti mora oporo ali avtoriteto, kar hoče, brez tega raste hitro — krivo. Opora, oziroma avtoriteta sta otroku predvsem dom in šola. Zaradi vojne se je dom korenito izpremenil: očeta ni, mati je potrta i. dr. Mehko čuteč otrok se še bolj opre na dom, četudi je sedaj tako pust, a večina je lahkomisljena in brezskrbna. Če je dom pust, kaj hitro najde tak otrok priliko, da se mu — izogne. To pa je začetek vsega zla. Mogoče še spozna mati nevarnost o pravem času, mogoče je njena avtoriteta še dosti živa — a če ni? — Veliko domov je danes za otroka slaba opora ali pa slaba avtoriteta; ali naj mu izpodnesemo zato še drugo?

Četudi je šola samo ob deževnih dneh, se bo čutil vendar otrok še učenca. Učitelj zve, kako se mu godi, učenec vidi v njem oporo ali po potrebi avtoriteto. In če je učitelj obvaroval s tem enega, gotovo odtehta ta vse sence, ki bi morebiti padle od strani kratkovidnežev na šolo in učiteljstvo. Učiteljstvo je prestalo in še prestopa drugačne viharje, to ve čestiti tovariš kot zaslužen bojevnik sam prav dobro.

Izmed dveh izberimo zato manjše zlo, Če mora že vse trpeti, vsaj mladina naj ne trpi preveč. Ne prepustimo je na slepo samo sebi. (Priznam, da bi bil mojemu članku bolj umesten naslov „Mladina v nevarnosti“).

Končno naj odgovorim še na nekaj pomislekov tovariša Črnagoja: 1. S telesno izmučenimi učenci je težko duševno delati res nemogoče, a tega v teh razmerah nihče ne zahteva. Kar je hotel doseči učitelj, je moral doseči pozimi, ker to je bilo menda vsakemu jasno, da poleti ne bo redne šole. Več kot dovolj je, če vzdrži učenec glede znanja na isti višini, da bo lahko pozimi takoj tam zastavil, kjer je obstal spomladi.

2. Če imajo popolne počitnice otroci višjih razredov, ne bodo obiskovali otroci nižjih razredov šole bolj redno, ampak ravno nasprotno — posledica je to človeške slabosti.

3. Način praktično izvajam. V aprilu sem imel do danes (25. 4.) 4 šolske dneve (9., 10., 23., 24.) 9., 10., in 24. je bilo odsotnih 7 % (med temi 3 % zaradi bolezni); 23. je bilo odsotnih 31 % (zemlja še ni bila preveč razmočena, nekateri so še delali, drugi so že prenehali. Ljudstvo je prav zadovoljno, ter še nisem imel nobene pritožbe — to pa v času, ko se nakopiči pri nas največ dela: vinograd, krompir, koruza.

4. Nikjer nisem trdil, da je ljudstvo proti šoli, to bi bila gotovo velika neresnica. Rekel sem samo, da so v naših krajnih šol. svetih še nekateri zastopniki, ki ne pojmiyo ali pa nečejo pojmiti. To se pa ne nanaša na splošnost, smisel kaže bolj na pojevanje števila takih zastopnikov.

Službena pragmatika za učiteljske učitelje.

Korespondenca Wilhelm poroča z Dunaja: Dne 29. in 30. aprila je deputacija državne zveze avstrijskih učiteljskih izobraževalcev v raznih ministrstvih predložila prošnjo z ozirom na brezpopen položaj državnih učiteljev, da celotna pragmatika v obliki, kakor jo je sprejel parlament in odsek gosposke zbornice, kakor hitro možno dobi pravno moč. Napram ministrskemu predsedniku grofu Stürgku je predsednik državne zveze kazal na važnost vzgoje k patriotizmu in na važno stališče učiteljskih učiteljev v državi, nakar se je ministrski predsednik zahvalil za izraženo patriotsko mišljenje. Tako grof Stürgkh, kakor naučni minister dr. Hussarek sta se izrazila, da popolnoma priznavata važnost teh vzrokov in da se tozadevna pogajanja že vrše ter da se bodo pospešila. Naučni minister je izjavil, da je nemogoče vso službeno pragmatiko razglasiti navedenim potem, da pa se s sigurnostjo namerava izvesti materialne določbe. Te se tičejo v prvi vrsti gotovih penzij, dalje plač suplentov in drugih aktivnih državnih učiteljev. Tudi se pripravljajo avancementi. Glede vračunanja službenih let se je privolilo dobrohotno upoštevanje v individualnih slučajih. V zastopstvu finančnega ministra je sprejel deputacijo dvorni tajnik dr. Bauda, razentega se je deputacija zglašila še pri raznih drugih referutih.

Enoletno prostovoljstvo učiteljev.

Znak enoletnega prostovoljstva smejo nositi tisti učitelji, ki pred mobilizacijo še niso služili v armadi ali ki so bili po superarbitraciji odpuščeni iz armade, kakor tudi tisti učitelji, ki so prostovoljno vstopili zdaj v armado. Tisti učitelji, ki so bili po § 32. brambnega zakona iz leta 1889. premeščeni v nadomestno rezervo, nimajo pravice do znaka enoletnega pro-

stovoljstva, izvzemši če se določno odpovedo pravic nadomestnih rezervnikov in doslužijo enoletno službo, a izvzeti so tisti, ki so po 12letni službeni dobi že postali črnovojniki.

Književnost.

»Zvonček« objavlja v 5. letošnji številki to-le vsebino: 1. Tinče Ravljan: Sirota. Pesem. 2. Davorinov: Utrnila se je zvezda... Povest. 3. Vinko Stopar: Podoba. 4. Drago Širok: Vrabčeva usoda. Povest. (Konec.) 5. Fr. Rojce: Oproščeni ptici. Pesem. 5. Emilija: Materino srce. Povest. 6. Junakov grob. Podoba. 7. Sven Hedin — F. Palnak: Za morjem. Povest. (Dalje.) 8. Na odprtem morju. Podoba. 9. Andrej Rapè: Hrepenenje. Pesem. 10. Borisov: Pri očetu. Povest. 11. A. Maslo: Pust. Povest. 12. Fran Žgur: Uspavanka. Pesem. 13. Naše marljive učenke na delu za naše vojake. Podoba. 14. Cvetinomiški: Maj. Povest. 15. Andrej Rapè: Anka. Povest. 14. Pouk in zabava: Demant. — Rešitev besedne uganke v četrti številki. — Rešilci. — Kotichek g. Doropoljskega. — Kotichekove risbe.

Srednješolske vesti.

PROFESOR FERDINAND SEIDL.

Ob slovesu profesorja Seidla iz Gorice piše „Primorcu“: „Gospod profesor Seidl in njegova gospa soproga Pavlina sta danes (t. j. 23. aprila t. l.) zapustila Gorico in se preselila v Novo mesto na Kranjskem, kjer bo odslej naprej živel v pokoju. Prof. Seidl je prišel kmalu, ko je začel svoje službovanje, v Gorico na višjo realko in ostal na zavodu do sedaj, ko je stopil v pokoj. Veliko je število njegovih učenecv raznih narodnosti. Vsi so si ohranili dobro v spominu vestnega in resnega svojega učitelja, ki jim je znal tako zanimivo predavati, pri katerem so se res mnogo naučili. Seidlu je bil vedno pri srcu procvit goriške realke in posebno ga je veselilo, ko se je posvečalo vedno več slovenskih dijakov realnim študijam. Seidl pa je tudi neumorno delaven v svoji stroki, razkriva in sledi razkritjem, dela in študira, piše in predava. Našo deželo je prehodil nešteto krat, s svojim klavirjem pretolkel kamenje, rude, zasledoval pragozdovinske tvorbe itd. Njegovi spisi in njegova zanimiva predavanja so pričala o tem. In s kako ljubeznijo do stvari je pisal in nam predaval. Zato pa je tudi naše občinstvo tako rado prihitelo poslušati ga. Iz Gorice je vzel v druge slovenske dežele in potem tu razvijal svoje znanstveno delovanje. Profesor Seidl je kmalu zaslovel zbog svojega znanstvenega delovanja. On je dopisujoči član akademije znanosti v Zagrebu in Muzelskega društva za Kranjsko, ki ga je imenovalo pred kratkim za svojega častnega člana, korespondent c. kr. osrednjega zavoda za meteorologijo, poročevalec potresne komisije cesarske akademije znanosti na Dunaju, korespondent c. kr. geološkega državnega zavoda — ako bi bili Slovenci tako srečni, da bi imeli svoje visoke šole, bi bil prof. Seidl dičen član slov. profesor-skega kolegija na takih šolah. — Profesor Seidl je mož zlatega slovenskega srca. Kako globoko je čutil, kako ga je veselil vsak napredek goriških Slovencev, kako je rad sodeloval pri tem in kako neizmerno ga je bolelo vsako nazadovanje, vsak udarec. Kadarkoli je bila kaka naša predstava, kak koncert, kak nastop, vselej sta bila on in njegova gospa prva med prvimi navzoča in vedno sta radodarno podpirala, kar je bilo podpore vredno. Seidl se je gibal tudi na političnem polju, kakor povsod, tudi tukaj cel mož, dosleden, zvest svojim načelom, neuklonljiv, ob katerega so zaman bufali valovi strasti nasprotnikov. Pri Goriški ljudski posojilnici je bil dolgo vrsto let član načelstva. S posebnim veseljem je sodeloval pri Pevskem in glasbenem društvu, kjer je bil nekaj časa tudi predsednik. Za to društvu si je pridobila obilo zaslug vrla gospa Seidlova kot predsednica ženskega zbora in pevka. Kako je skrbela za red, kako je bilo vse neoporečno dostojno, vsled njene skrbi za to je odpadel marsikateri predsodek za matere... Danes sta odšla, dve markantni osebnosti, od nas, spomin na nju ostane živ med nami. Naj živita zdrava in zadovoljna v lepi Dolenski metropoli, ki je lahko ponosna na svojega učenega sina, profesorja Ferdinanda Seidla, ki se vrača v njo čil in zdrav, delavnega duha in gorečega slovenskega srca, kakršnega je bil takrat, ko je odšel iz nje v mladeniški dobi svojega življenja! — Prof. Seidl je živel v Gorici 28 let; došel je v Gorico leta 1887 za Erjavcem. Zanimivo je, da je profesor Seidl sprejel za Erjavcem profesorsko službo in se nastanil v njegovem stanovanju ter ostal v njem na voglu ul. Veturini in Križne ul. do svojega odhoda

iz Gorice. — Prof. Seidl se poslavlja v „Primorcu“ od znancev in prijateljev. Tam beremo: „Ob tej priliki se toplo zahvaljujem zlasti našemu učiteljstvu, ki polaga temelj napredku našega naroda, in me je drage volje podpiralo pri znanstvenem spoznavanju dežele. Od srca želim, da bi vsem bila sreča mila in da se nam odpre srečnejša bodočnost.“ — Tako zna govoriti le učitelj in mož! Naj se uresniči njegova želja!

Odlikovanje. „Signum laudis“ na traku hrabrostne svetinje je prejel za hrabrost pred sovražnikom poročnik v rezervi dr. Rudolf Molè, profesor na liceju v Ljubljani. Odlikovan je pobočnik pionirskega stotnika Miha pl. Phillipovića, poveljnika flotile na Visli.

Na goriški realki so napravili pretekli teden zrelostni izpit ti-le Slovenci: Angel Fajt, Ilij Bratina, Karel Janežič, Václav Pilon in Stanko Ravter. Vsi so poklicani pod orožje.

Predavanje za ustanovitev društva mladinske brambe, ki se je vršilo v torek, 20. pr. m. ob 6. uri zvečer na višji nemški gimnaziji v Gorici, je bilo jako dobro obiskano. Predaval je prof. Cizhak.

Dijaki obdelujejo polje. Naučna oblast v Dalmaciji je odredila, da morajo dijaki višjih razredov srednjih šol pomagati pri obdelovanju polja in njiv. V Dubrovniku je šol. oblast odredila, da je moralo 20 gimnazijcev iz treh zgornjih razredov v času od 19. do 25. aprila opravljati vsa potrebna poljska dela na občinskem zemljišču v Čibači. Pri delu so nadzorovali dijakke profesorji. Na mesto gimnazijcev je stopilo 25. aprila 20 gojencev navtične šole. Ti so opravljali poljska dela do 2. maja.

Vpokojeni srednješolski učitelji bodo zopet poučevali. Ker je zaradi vpoklica številnih srednješolskih učiteljev v vojno službo vzdrževanje pouka na mnogih srednjih šolah združeno s težavo, je naučni minister pooblastil deželne šefe, da lahko pozovejo k poučevanju že vpokojene srednješolske učitelje.

Knjige S. Š. M. za leto 1914 so izšle in se bodo prihodnji teden razposlale poverjenikom. Vsak član, tudi tisti, ki so plačali članarino potom Celjske gospodarske zadruge ali pa kar naravnost odboru v Ljubljano, se blagovoli zglašiti za knjige pri poverjeniku dotičnega okraja. Ker se to pot imenik članov ni tiskal, zato smo nabiralne pole poverjenikom vrnili in sicer jo bo dobil vsak poverjenik s knjigami vred v svojem vezanem Letopisu. Hkrati prejme tudi vsak poverjenik par položnic in po dve prazni nabiralni poli za leto 1915; eno teh pol obdrži poverjenik zase, prepis pa pošlje z denarijem vred odboru.

Odbor.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ljubumerski okraj poroča, da so meseca aprila darovale v sklad za obitelji učitelj. vojakov sledeče šole: Mala Nedelja 5 K, Stara cesta 2 K.

Kranjske vesti.

Janko Planecki.

Ko je stopil cvetoči maj v deželo, je umrl po kratki bolezni tovariš Janko Planecki, učitelj na petrazredni deški ljudski šoli in voditelj obrtne nadaljevalne šole v Škofji Loki. Ugonobila ga je pljučnica, starega 48 let. Ostavil je vdovo in dva nepreskrbljena otroka. — Učiteljstvu je začel na Waldherrjevem zavodu v Ljubljani. Tisti čas je sodeloval kot izborni pevec na slovenskem odru. Bil je med ustanovniki slovenske opere. — Pozneje je služboval nekaj let ne gluhonemni v Ljubljani, pred leti pa se je preselil v Škofjo Loko, kjer je nenadna smrt končala njegovo kulturno delovanje. — Pokojni tovariš Planecki je bil izobražen, inteligenten učitelj, ki je užival splošne simpatije. Blag mu bodi spomin in po trudopolnem življenju sladak pokoj v ljubi zemlji domači!

— r — **Nabiranje kovin v Idriji.** Dečkiška šola je nabrala 85 kg, deška 384 kg, realka 288 kg. Vrhutega je dal rudnik 2000 kg.

— r — **Umrl je v Ljubljani Ivan Nabernik**, sodni svetnik v p., ki je daroval društvu slovenskih častnikov 4200 K, Družbi sv. C. in M. 5000 K in Glasbeni Matici 2000 K. Bil je skromen mož, a velik dobrotnik naroda.

— r — **Umrl je v deželni bolnici dr. Vinko Zupan**, praktikant c. kr. licejske knjižnice. Blag mu spomin!